

ΓΟΛΙΑΘ Ο ΦΙΛΙΣΤΑΙΟΣ

«ΕΝΑΣ ΑΙΓΑΙΟΣ ΠΟΛΕΜΙΣΤΗΣ ΣΤΗΝ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ ΤΟΥ 1000 Π.Χ.»

Γύρω στο 1175 π.Χ. οι Φιλισταιοί (Φιλιστιέιμ της Παλαιάς Διαθήκης), οι «Pulseta» [p-l-s-t] των αιγυπτιακών πηγών, πιθανότατα αιγαιικής (μινωικής;) καταγωγής, οπλισμένοι με τα πιο σύγχρονα μέσα και ικανότατοι πολεμιστές αλλά και γνώστες της πυροτεχνολογίας και της μεταλλοτεχνίας, εγκαταστάθηκαν στην περιοχή που ονομάστηκε από αυτούς Παλαιστίνη. Σύμφωνα με τη βιβλική παράδοση, οι Φιλισταιοί οργανώθηκαν σε μια χαλαρή ομοσπονδία που αποτελείτο από πέντε πόλεις: τη Γάζα, την Ασκαλών(α), την Αζωτο, τη Γαθ και την Εκρών. Αργότερα ήλθαν στη γη της Χαναάν οι Εβραίοι, οι οποίοι την κατέλαβαν εκδιώκοντας τους ανώτερου πολιτισμικά Χαναανίτες και δημιούργησαν κατά τη βασιλεία του Σαούλ (1020 - 1006 π.Χ. περίπου) ένα πολιτικό μόρφωμα, που, επεκτεινόμενο προς τα νοτιοδυτικά, συνάντησε τους Φιλισταιούς, με τους οποίους ενεπλάκη σε σκληρούς αγώνες.

Η βιβλική αναφορά στη μονομαχία ανάμεσα στον Δαβίδ και τον Γολιάθ μάς προσφέρει μια εκπληκτική περιγραφή ενός Φιλισταιού πολεμιστή του τέλους του 11ου αιώνα π.Χ. Οι δύο στρατοί, των Φιλισταιών και των Εβραίων, ήταν παρατεταγμένοι και έτοιμοι για μάχη όταν «ἐξῆλθεν ἄνηρ δυνατός ἐκ τῆς παρατάξεως τῶν ἄλλοφυλῶν (Φιλισταιῶν) Γολιάθ ὄνομα αὐτοῦ ἐκ Γέθ, ἕψος αὐτοῦ τεσσάρων πήχεων καὶ σπιθαμῆς. Καὶ περικεφαλαία ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ θώρακα ἀλυσιδωτῶν αὐτὸς ἐνδεδυκώς, καὶ ὁ σταθμὸς τοῦ θώρακος αὐτοῦ πέντε χιλιάδες σίλων χαλκοῦ καὶ σιδήρου. Καὶ κνημίδες χαλκαῖ ἐπὶ τῶν σκελῶν αὐτοῦ, καὶ ἄσπις χαλκῆ ἡνὰ μέσον τῶν ὤμων αὐτοῦ. Καὶ ὁ κοντὸς τοῦ δόρατος αὐτοῦ ὥσει μέσῳλον ὑφαίνοντων, καὶ ἡ λόγχη αὐτοῦ ἑξακοσίων σίλων σιδήρου. Καὶ ὁ αἶρων τὰ ὄπλα αὐτοῦ προεπορεύετο αὐτοῦ» (Βασιλειῶν Α', 4 - 7). Πιο κάτω (36), ο Γολιάθ χαρακτηρίζεται ως «απερίτμητος» (χωρίς περιτομή), ἀρα δεν ἦταν σημιτικής καταγωγής. Αυτή η μορφή μοιάζει εκπληκτικά σαν να έχει ξεπηδήσει μέσα από την «Ιλιάδα» του Ομήρου. Ο Γολιάθ μπορεί θανιμάσια να είχε πολεμήσει στις τάξεις των Αχαιῶν Ελλήνων ή των Τρώων έξω από τα τείχη της θουλικής πόλης. Η ίδια η μονομαχία ίσως υποδηλώνει την τακτική ενός πολέμου φθοράς των Ισραηλιτών που εφημέρισαν εναντίον των Φιλισταιών, οι οποίοι ἦταν βαριά οπλισμένοι και συνηθισμένοι σε πόλεμο ανοικτού πεδίου. Οι Ισραηλίτες πρέπει να μιμήθηκαν τον οπλισμό των Φιλισταιών αλλά στη συγκεκριμένη μάχη κατάλαβαν ότι θα ἦταν αναποτελεσματική η χρήση του απέναντι στους ισχυρούς και ἔμπειρους Φιλισταιούς (Βασιλειῶν Α', κεφ. ΙΖ', 38 - 39).

Αρκεί ωστόσο να ενθυμηθεί κανείς την αρχική πατρίδα των «Αιῶν της Θάλασσας» (την Ελλάδα και το Αιγαίο), μερικοί από τους οποίους εγκαταστάθηκαν στη Φιλισταιία, για να λυθεί κάθε μυστήριο σχετικά με την παρουσία ενός τέτοιου στρατιώτη στην Παλαιστίνη. Η Νότια Ελλάδα και τα νησιά του Αιγαίου στα τέλη της Μυκηναϊκής Περιόδου (1200 - 1150 π.Χ.) βρίθουν από ρωμαλέα πολεμικά φύλα που επιθυμούσαν να διασχίσουν τη θάλασσα προς αναζήτηση νέων χωρών για κατάκτηση ή για λεηλασία. Η Μικρά Ασία, οι πόλεις της συριακής ακτής και η μυθική για τα πλούτη της φαραωνική Αίγυπτος προσήλκυσαν το ενδιαφέρον τους. Επέδρασαν αλλού διαλύοντας ολόκληρες αυτοκρατορίες (όπως των Χιτιτιτών) και αλλού ιδρύοντας κράτη, όπως αυτό των Φιλισταιών στην Παλαιστίνη, μετά από μια αποτυχημένη προσπάθεια να εισβάλουν στην Αίγυπτο του Ραμσή Γ' (π. 1190 - 1156 π.Χ.). Ανασκαφές στη φιλισταϊκή πόλη Εκρών (σημ. Tel- Mique) ανέτρεψαν κάθε παλαιότερη ιδέα ότι οι «Λαοί της Θάλασσας» επέδρασαν αποδιοργανώνοντας την περιοχή ως πρόσφυγες - τραγλοδύτες. Σχεδίασαν νέες πόλεις με ευθείες, παράλληλες οδούς. Αρχιτεκτονικά, τα οικοδομήματά τους, όπως αυτά της Εκρών, εμφανίζουν κυκλική εστία, ένα γνώρισμα άγνωστο πριν στις χαναανιτικές πόλεις. Η κυκλική εστία είναι στην πραγματικότητα αιγαιική στις ρίζες της, όπως είναι προφανές από τις ανασκαφές στην Πύλο και στις Μυκήνες και επιπλέον από τις ομηρικές αναφορές. Στην κεραμική η αισθητική των Φιλισταιών ήταν εξαιρετική. Η γεωμετρική και πτηνόμορφη τεχνοτροπία φανερόνουν χαρακτηριστικούς αιγαιακούς ρυθμούς. Οι Φιλισταιοί φημιζονται στη βιβλική παράδοση για τις επιδόσεις τους στη μεταλλοτεχνία και ιδίως στην κατεργασία του σιδήρου. Μάλιστα οι Εβραίοι, εγκατεστημένοι σε ορεινές περιοχές, προσέφευγαν στους Φιλισταιούς για την επικοπή ή για την απόκτηση σιδερένιων εργαλείων διότι οι τελευταίοι είχαν το μονοπώλιο της κατεργασίας και της εμπορίας του σιδήρου στην περιοχή: «καὶ τέτων σιδήρου οὐχ εὑρίσκειτο ἐν πάσῃ γῆ Ἰσραήλ, ὅτι εἶπον οἱ ἄλλοφυλοι (Φιλισταιοί) μὴ ποιήσωσιν οἱ Ἐβραῖοι ῥομφαίαν καὶ δόρυ. Καὶ κατέβησαν πᾶς Ἰσραήλ εἰς γῆν ἄλλοφυλῶν χαλκεῦν ἑκαστος τὸ θέριστρον αὐτοῦ καὶ τὸ σκεῦος αὐτοῦ καὶ ἕκαστος τὴν ἄξινην καὶ τὸ δρέπανον αὐτοῦ.» (Βασιλειῶν Α', κεφ. ΙΓ', 19 - 20). Οι ανασκαφές έφεραν στο φως χιτήρια σιδήρου σε μέρη όπου εγκαταστάθηκαν οι Φιλισταιοί (Γέραρα της Γάζας). Οι Φιλισταιοί φαίνεται ότι κυριάρχησαν και ότι κατέκτησαν τους Εβραίους, όπως χαρακτηριστικά υποδηλώνει η αοραγή της Κιβωτού από τους Φιλισταιούς (Βασίλ. Α', κεφ. Ε', 1 κ.ε.).

Δημήτριος Ν. Γαρουφαλής
Δ/ντής Σύνταξης
Αρχαιολόγος